

חבל. הקב"ה מתגעגע לאבות שלמרות נסיונות קשים, למרות שבעקידה היה נראה לכאורה יש סתירה בין הבטחת כי ביצחק ייקרא לך זרע לבין הקרבתו. אבל, האבות לא שאלו שאלות. סברו וקיבלו. משה רבינו הוא מנחיג מסוג אחר. משה רבינו לוקח על עצמו להיות "אביהם של ישראל". הוא יודע שהקב"ה מרגיש בצרתן של ישראל שהרי ככה בדיוק הוא פגש את הקב"ה בסנה. אבל, הוא משמיע להקב"ה את הקול של הרגש הפנימי של היהודי המוכה. הקב"ה מלמד ומכוון את משה רבינו לתפקיד עד שמשה רבינו מגיע לדרגה הנעלה שנעים זמירות ישראל, דוד מלכא משיחא כותב על משה רבינו "ותחסרהו מעט מאלוקים וכבוד וחדר תעטרהו". מכאן ואילך, משה רבינו בתפקיד להיות אדון לפרעה ולייסר אותו בדבעי. יותר לא נשמע תלונה ממשה רבינו עד לעניין של קברות התאוה. גם שם התלונה היא באופן של הוא אינו מעוניין לעשות מעשה שיכלה עם רב מישראל. הקב"ה מלמדו, ימותו המה וכמוהם כדי שלעולם לא יוכלו לטעון "היד ה' תקצר". משה רבינו בא ליאור להזהיר את פרעה, בא לארמון. מתפאר על פרעה. מוכיח לו אפסיותו. מוכיח לו שהקב"ה הוא בורא העולם. מתחית היאור ועד לשמי שמיים. כאשר אנחנו נמצאים בזמנים שצריכים חיזוק באמונה, אין כמו פרשת וארא ללמדנו שהקב"ה ברא הכל, משגיח על הכל ושולט בכל. בכל רגע ורגע. אין מקרה. יש רק מה'. יחזקאל הנביא בהפטרה מכוון אותנו ללמוד מגאולת מצרים על הגאולה העתידה. זה הזמן שהקב"ה קורא לבנים השוכבי"ם לשוב אליו. להתמקד בהחדרת אמונה ויראת שמיים כדי שנזכה במהרה בינינו לראות כשהקב"ה יצמיח קרנו של עם ישראל למעלה.

ויהי לתנין. תחלת האותות שעשה לפרעה היה תנין והוא נחש, כן אמר לו הקב"ה במכת הדם והמטה אשר נהפך לנחש. וזה שנהפך לנחש ולא לשאר בהמות וחיות כגון סוס או שור ואריה וזאב הטעם בזה לפי שהנחש חטא והחטיא את חוה כלשון וכן פרעה הרשע חטא כלשון הוא שאמר מי ה' אשר אשמע בקולו לא ידעתי את ה' ומפני זה היה תחלת האותות נחש לרמוז לו שיענש על חטאו כמו שנענש הנחש, ומלינו שכל המטיח דברים כלפי מעלה נדון בנשיכת נחש והוא שכתוב וידבר העם באלהים ובמשה, וכתוב וישלח ה' בעם את הנחשים השרפים וינשכו את העם. ועוד כשם שהנחש מתעקס ומתפשט ואינו מתקיים בענין אחד כך פרעה הרשע מקשה את לבו ומתחזק ברשעו ולכובד המכות היה מודה לשלח את ישראל ואחר כך חזר והכביד את לבו הוא שכתוב וירא פרעה כי היתה הרוחה והכבד את לבו, ומה שהכתוב הולילו כלשון תנין לפי שפרעה נקרא תנין שנאמר התנים הגדול הרוכז בתוך יאוריו, ורמז לו בזה כי כשם שכלע מטה אהרן את מטותם כן עתיד הקב"ה להכליע את פרעה וחילו זים סוף: רבינו בחיי מסביר באר היטיב את מה שקורה בעניין הנחש. לכאורה, תמוה, מדוע הקב"ה מכניס "תבן לעפריים". אלא, שלא כמצריים שעשו כישוף ואחיות עיניים, המטה של משה רבינו להפך לתנין הקדמון. הס"מ בכבודו ובעצמו. וכשם שהנחש הקדמון רצה להרוס את האנושות, כך פרעה רצה להשמיד את כלל ישראל בראשית רכה. התנין הגדול הוא

קרא לעצמו. אבל הקב"ה אכן מרמז ברמז הכי עבה שהוא ישמידו כאשר מטה עוז משה יבלע את עץ פרעה היבש מכל וכול.

למתי אעתיר לך, למען תכיר רב ההבדל בין פעולת החרטומים לפעולת האלהי, כאמרו למתי, וכאמרו רק ביאור תשארנה, וזה כי אמנם מעשה הכסוף יהיה לזמן מוגבל, וישוּב הטבע לאיתנו תיכף כשיבוטל הכסוף, כי אז יסור המעיק לטבע, כאמרם ז"ל למה נקרא שם כשפים, שמכחיפין פמליא של מעלה, אמנם האל יתברך יורה לטבע לשבות, ולהשתנות, ולפעול כפי קצתו, או כפי כלו, בזמן אשר יגביל לו, ולא ימרה את דברו: הספורנו מלמדינו את ההבדל העצום בין אחיזת עיניים, שאין בה ולא כלום לבין גיסים ונפלאות שהם יסוד התורה.

בעבור תדע כי אין כמוני בכל הארץ, ועל צד הרמז נ"ל על דרך שכתבתי למעלה שמכת הברד והקולות בא לפרעה על אשר לא רצה לשמוע בקול ה' בהדר ועל כן השמיע ה' לאזנו קולות נוראים ומבהילים ולכן היה מתודה דווקא בחטא זה ואמר ה' הצדיק ואני ועמי הרשעים תחת אשר כחש בה ויאמר לא הוא והיה חוטא בקול וסיפר לשון הרע על בוראו ע"כ נידון בקולות כדרך שאמרו במלוא שמיא לפרים העושים מעשה קול לכפר על קול של לשון הרע וע"כ נאמר כאן הקולות יחדלון והברד לא יהיה עוד והקשה לערבינהו ולתנינהו הקולות והברד יחדלון או לא יהיה עוד אלא שכך אמר משה לפרעה מה תלעק אלי כאמר העתירו אל ה' אם תשוב מדרכך ולא תשמיע בחוץ קולך קול ענות בחרופים וגדופים כלפי מעלה כאמר מי ולכן, מי שבקולו מכחיש את הקול, במידה כנגד מידה הוא יסבול מהקולות. הוא ממילא הברד לא יהיה עוד כי בסור הסבה יסור גם המסובב וז"ש כשהקולות שלך יחדלון אז ממילא הברד לא יהיה עוד למען תדע כי לה הארץ כשתשוב בתשובה לא כאשר אמרת בתחילה מי ה': רבינו בחיי מלמד אותנו שאחד מיסודי היסודות של האמונה היא במכת ברד. הרי ידוע שהקב"ה ברא עולמו במאמר. בקול השי"ת. קול השי"ת שובר ארזים. חלק מהקולות שהשי"ת רצה להמחיש שלח בקדמת ותוך כדי מכת ברד. כמו שאמרו חז"ל לא נבראו רעמים אלא כדי לפשט עקמימות שבלב. ולפי שחטא זה היה כלשון וידוע שחטא הלשון מגדיל עונות כנגד ג' ראשי עבירות והם ע"ז ג"ע ש"ד וכל התורה בכלל כי כל המודה בע"ז ככופר בכל התורה כלה א"כ מן הראוי שבעל הלשון יהיה נידון בכל המיתות כי עונש עבודה זרה בסקילה וכן עונש המגדף ועונש שפיכות דמים בהרג ועונש סתם ג"ע בחנק ובהן כי תזנה בשריפה א"כ מלינו שכל ד מיתות ב"ד שייכים בשלשה ראשי עבירות אלו ע"כ מן הראוי שבעל הלשון יהיה נידון בכל המגפות הללו כי הוא שקול כנגד כולם וז"ש כי בפעם הזאת אני שולח את כל מגפותי כי מלינו במכת הברד דוגמא לכל ד מיתות ב"ד סקילה באבנים דוגמא לזה ירד עליהם הברד ואבני אלגביש וסקל יסקל אותם שריפה שנאמר ותהלך אש ארצה הרג שנאמר יהרוג בברד גפנס ולשון הריגה אינו שייך בגפן אלא שרמז לאנשיהם היקרים שנמשלו לגפן כד"א גפן ממאריס תסיע וחנק היינו ברבוי מים שירדו עם הברד כי אולי נטבעו קצתם בשדה במטר הברד כי כל מי שנתחייב חנק או טובע בנהר כו: הגה בי בן, יש באן ממש מידה כנגד מידה, כי כל המכחיש בבריאת העולם, בוודאי יוצר לעצמו מצב להתחייב בכל ארבע מיתות בית דין. הקב"ה הטעים את המצריים מזה כדי ללמד את עם ישראל מה צפוי לכופר. והנה הברד את מה שנתזכר תחילה תחת אשר שלח פרעה יד לשונו בהקדוש ברוך הוא בכורו של עולם כדאיתא בספר נוה שלום ואגב זה הודיע לנו הכתוב שהפשתה והשעורה נכתה וגו' אע"פ שפשוטו משמע שבא להודיענו אגב שכסם שהוכתה הפשתה מלד היותה עומדת בקשיה כך הוכה פרעה על קשי ערפו כגבעול זה מ"מ אגב אורחינו בא נמי להודיע מי ומי המוכים ולוקים המקבלים נזק מן בעלי הלשון ומי הוא בן חורין מן בעלי הלשון באופן שיהיה הכל מדה כנגד מדה שכל מי שמקבל נזק מן קול ענות של בעלי הלשון כנגד זה הוכו גם אותן כמחיס הדומים לו מן קול הברד וכל מי שניאול מן קול בעלי הלשון ניאולו גם מן קול הברד אותן כמחיס הדומים לו כי מהידוע שמן בעלי הלשון מקבלים נזק שני כתות כת אחת הם הבכורים במעלה אשר רבים

קנאים פוגעים בהם המתקנאים בגודל מעלתם ועוד שלגודל מעלתם ביותר הם מתפעלים מן הלשון הרע
לאפוקי מי שהוא מן קטני המעלות אין מתקנאים בהם כל כך ואין שולחים בהם כל כך חץ לשונם ואת"ל
שאליו נחתו בו מ"מ אינו מתפעל כל כך ואינו מזיק לו כל כך כמו שמזיק הלשון לאנשי המעלה אשר להם
משפט הבכורה היושבים ראשונה במלכות שמים הלא מדה זו מלויה ברבת בני עמנו כי בעלי הלשון
השמיעו אין נקי כל איש חיל רב פעלים ובלשונם מפילים כל חומה גבוה וכל ארז אדיר בלבנון ינקבוהו
תולעת יעקב כת שניה הם העומדים כנגד בעלי הלשון כגבעול זה ואינו נכנע להם להיות מן השומעים
חרפתם ואינו משיבים אלא רוצה לעמוד כנגדם להשיב למחרפו דבר או המתפאר במעלתו כי זאת קומתו
דמתה לתמר אז ביותר הלשון הרע מזיק לו: דבר זה חידוש עצום ומחריד. הנה רבינו בחיי מלמדינו עד היכן
מגיע ההדרס של לשון הרע, עד במה יש להזהר ולהימנע ממנו בכל האפשר. והניחול מן הלשון הרע הוא מי
שהוא מן המאפילים שאינם מראים את עצמם בפני הבריות לקיים מה שנאמר לך עמי בא בחריך חבי
כמעט רגע עד יעבור זעם אע"פ שהן שחוט לשונם עוברים אפילו כמה חומות והיושב בחדרי חדרים
וניחול מכל כלי זיון מ"מ אינו ניחול מבעלי חיים אלו מכל מקום הללה פורתא מיהא הוי כשאין האדם
מתראה בפניהם במעלותיו ואינו משיב למחרפו דבר ויהיה כאיש אשר אינו שומע לכך ספרה לנו התורה כי
הפשתה והשעורה נכתה כי השעורה חביב והפשתה גבעול וקשה מאי המשמע לן דאם בא להורות שלפי
שהחטה והכוסמת לא נכו ע"כ הכביד פרעה את לבו מ"מ למה הוטרפה ליתן טעם למה נכו אלו ולא נכו
אלו אלא לרמז לנו כשם שקול הלשון מזיק לבכורי המעלה ולעומד כנגדם כגבעול זה כך הוכו מן קול
הברד הפשתה והשעורה כי הפשתה גבעול עומד בקשיה והשעורה חביב נתבכרה אבל החטה והכוסמת לא
נכו כך כל המאפילים עצמם ואינו נראין לבריות במעלתם ועושין את עצמם כלא שומעין אלו לא נכו וכן
יתבאר בע"ה פרשת כי תלא על פסוק ויתד תהיה לך על אזניך כי השתיקה עיקר כלי זיונו של אדם לנכח
בה את מחרפיו: מזה צריכים ללמוד עד במה גודל מעלת השומר פיו ולשוננו, שומע חרפתו ואינו עונה. ובזה
מתורץ מ"ש כלאתי את העיר אפרוש את כפי אל ה פירש"י לפי שהיתה העיר מלאה גלולים ומקשים כאן
למה הקפיד דווקא במכה זו אע"פ שלפי פשוטו י"ל שודאי בכל המכות הקפיד על זה ולא הוטרף משה
להודיע לפרעה אימתי יתפלל ואם תוך העיר או חוץ לה זולת במכה זו שאמר פרעה ורב מהיות קולות
אלהים שמע מינה שכל כך נבהל מן הקולות עד שרצה שיפסקו לאלתר ע"כ הוטרף משה להודיעו שא"א
שיפסקו לאלתר שהרי הוא כריך ללאות מן העיר תחילה ושם יעתיר אל ה מ"מ גם לפי דרכינו רמז לו
שחטא הלשון גרם לפרעה כי סר ה מעליו ואינו רוצה להתרחות אפילו למשה כל זמן שהוא במחיצה אחת
עם פרעה על דרך שאמרו רז"ל כל המספר לשון הרע אמר הקב"ה אין אני והוא יכולין לדור יחד שנאמר
מלשני בפתר רעהו אותו אכמית גבה עינים ורחב לבב אותו לא אוכל אל תקרי אותו אלא אתו ע"כ נאמר
כלאתי את העיר אפרוש כפי אל ה לפי שהעיר מלאה גלולים כי כמו ששלח בו כל מגפותיו לפי שלשון
הרע מגדיל עונות כנגד ע"ז ג"ע וש"ד כך הזכיר לשון מלאה גלולים להורות שחטא זה כולל גלולים הרבה
וממלא כל העיר בכל מיני גלולים: ויש אומרים שהוטרף להתפלל בשדה מקום שהמכה משמשת ביותר
ונראה עוד לומר שהוטרף לומר כלאתי את העיר שלא יחשדו פרעה שמיראת הקולות והברד ילך לאיזו בית
להתפלל ע"כ אמר לו כלאתי את העיר להראות לו גודל הנס שבכל מקום אשר תדרוך כף רגלו שם לא
יהיה ברד: כללו של דבר, הפה של האדם יבנה אותו או יהרוס אותו. אדם לעמל יולד, לעמל פה. אשר מי
שעמלו בתורה. המפתח לגאולה העתידה תלויה בשמירת הלשון, כאשר נקפיד להפסיק לנייעם ולרבל,
ככה יבוא בן דוד עם הגואל הראשון לגאלינו גאולת הנפש וגאולת הגוף, השתא בעגלא דידין.